

Justiitsministeerium
Tõnismägi 5A
15191 Tallinn

Teie 25.03.2014 nr 8-1/14-2671

Meie 30.04.2014 nr 4/130

**Arvamuse esitamine tarbijalt nõutavate
sissenõudmiskulude piirangute väljatöötamise
kavatsuse kohta**

Lugupeetud Andres Anvelt

Eesti Kaubandus-Tööstuskoda (edaspidi Kaubanduskoda) tänab Justiitsministeeriumit võimaluse eest avaldada arvamust tarbijalt nõutavate sissenõudmiskulude piirangute väljatöötamise kavatsuse (edaspidi VTK) kohta. Järgnevalt esitame VTK kohta oma seisukohad, lähtudes liikmetelt laekunud tagasisidest.

1. Kaubanduskoja hinnangul on kehtiv sissenõudmiskulude regulatsioon küllaltki selge ning pakub reeglina tarbijale piisavat kaitset ebamõistlikult suurte sissenõudmiskulude eest. VÕS § 113 lg 5 lubab võlgnikul nõuda võlausaldajalt ainult mõistlike võla sissenõudmiskulude hüvitamist. Kui sissenõudmiskulude suurus on võlausaldaja ja võlgniku poolt varasemalt kokku lepitud, siis võib kohalduda leppetrahvi regulatsiooni, mille kohaselt võib tarbija nõuda ebamõistlikult suure leppetrahvi vähendamist. Kui selline kokkulepe sisaldub aga tüüptingimustes, siis saab tarbija õiguste kaitseks kohaldada tüüptingimuste regulatsiooni. Kaubanduskoda on seisukohal, et praktikas on ebaproportsionaalsete sissenõudmiskulude suurus probleemiks peamiselt kiirlaenuturul. Mõõname, et ausate ja seadusekuulekate ettevõtete kõrval tegutseb kiirlaenuturul ka teatud arv ettevõtteid, kelle eesmärgiks on teenida tulu ebamõistlikult kõrgete võla sissenõudmiskulude pealt. Leiame, et riik peaks astuma teatud samme eelkõige liigkasu taotleivate kiirlaenuettevõtete osas, kuid piirangute kehtestamine kõikidele ettevõtetele ei ole ilmselt asjakohane.

2. Justiitsministeerium on kiirlaenuturu korrastamise eesmärgil töötanud välja VTK, millega soovitakse piirata tarbijalt võlgade sissenõudmiskulude suurust ja tarbijakrediidilepingute korral keelata lepingulised kokkulepped sissenõudmiskulude kohta. Lisaks olete välja töötanud TsMS, VÕS ja TsÜS muutmise seaduse eelnõu, millega soovitakse langetada krediidi kulukuse ülempiiri ning piirata vahekohtu kokkuleppeid ettevõtja ja tarbija vahel sõlmitud lepingute osas. Kaubanduskoja hinnangul võiksid kõik kiirlaenuturu korrastamise eesmärgil kavandatavad meetmed sisalduda ühes eelnõus/väljatöötamiskavatsuses ning plaanitavaid muudatusi tuleks analüüsida ühe tervikliku paketina. Hetkel ei ole Kaubanduskoda täielikult veendunud, et kavandatavaid muudatusi on analüüsitud nende koosmõjus. Näiteks kui krediidi kulukuse ülempiiri langetav muudatus jõustub enne sissenõudmiskulude piirangute jõustumist, võivad teatud ettevõtted tõsta hüppeliselt lepingus

kokkulepitavaid sissenõudmiskulude suuruse tasusid ning probleem kiirlaenuturul võib lühiajaliselt selle tagajärjel isegi suurened.

3. Kaubanduskoda leiab, et võlgade sissenõudmiskulude suurusele piirangute kehtestamine on eelkõige vajalik kiirlaenuandjate osas. Meie liikmeskonda kuuluvad kiirlaenuandjad valdavalt toetasid piirangute sisse viimist. Samas teistes valdkondades tegutsevad ettevõtted ei näinud otsest ja vältimatut vajadust piirangute kehtestamiseks.

4. Kaubanduskoja hinnangul on VTK-s väljatoodud sissenõudmiskulude suuruste piirmäärad liiga väikesed ja ei võimalda võlausaldajal mõistlike kulude sissenõudmist. Seda kinnitab ka kohtupraktikaanalüüs, millele on viidatud VTK-s (lk 16). Kohtupraktikaanalüüs näitab, et nii nõutud kui ka väljamõistetud sissenõudmiskulude mediaan on 38 eurot ehk pooltel juhtudel on võla sissenõudmiskulud suuremad kui 38 eurot. Arvestades asjaoluga, et VTK näeb väiksemate põhivõlgade puhul ette 40 eurost väiksemad piirmäärad, kuid sissenõudmiskulude mediaan on 38 eurot, ei saaks tulevikus kindlasti üle poolte võlausaldajate nõuda võlgnikelt mõistlike sissenõudmiskulude hüvitamist, sest kavandatavad piirmäärad ei ole piisavalt kõrged.

Kaubanduskojale jääb arusaamatuks, millistele põhjendustele tuginedes on leitud, et maksimaalne sissenõudmiskulude kogusumma peaks sõltuvalt põhivõla suurusest olema 20, 30 või 40 eurot. Nõustume VTK-s (lk 16) väljatoodud seisukohaga, et piirmäärade suuruse määramine on hinnanguline ning poliitiliste valikute küsimus, kuid see ei tähenda, et valitud piirmäärasid ei peaks põhjalikult selgitama.

VTK-s (lk 15) on mainitud, et Justiitsministeerium on võlgade sissenõudmiskulude suuruse piirmäärade osas võtnud eeskujuks Soome süsteemi. Soomes on maksimaalne sissenõudmiskulude summa 120 eurot, kui võla suurus on 1000 eurot. See tähendab, et 1000-eurose võla puhul võivad sissenõudmiskulud moodustada kuni 12% võla suurusest. VTK kohaselt saaks Eestis 1000-eurose võla puhul nõuda sissenõudmiskulude hüvitamiseks kuni 30 eurot ehk 3% põhivõla suurusest. Seega näitab Eesti ja Soome sissenõudmiskulude kogusummade võrdlus, et Eesti piirmäärad on kordades madalamad kui Soomes. Mõõname, et Eestis võivad võla sissenõudmiskulud olla oluliselt madalamad kui Soomes, kuid need kulud ei ole tõenäoliselt 4 korda väiksemad kui Soomes.

VTK-s väljapakutud piirmäärade osas valmistab meile muret ka asjaolu, et meeldetuletuskirjade koostamise tasude ja maksimaalse sissenõudmiskulude kogusumma vahele jääb liiga väike summa. Näiteks kui põhivõla suurus on 500 eurot, võib võlausaldaja lisaks kolme meeldetuletuskirja saatmise kuludele ($10+3+3=16$ eurot) nõuda tarbijalt veel maksimaalselt 4 eurot sissenõudmiskulude hüvitamiseks. See summa ei pruugi olla piisav, et katta veel näiteks maksegraafiku koostamise kulusid ja/või kliendiga telefoni teel suhtlemise kulusid. Lisaks ei võta VTK-s sisalduvad piirmäärad meie hinnangul arvesse olukorda, kus ettevõttesisesed võla sissenõudmisega seotud tegevused (nt 3 meeldetuletuskirja saatmine, kliendiga suhtlemine telefoni teel) ei ole vilja kandnud ning seejärel kasutatakse inkassoteenust. Inkassoteenuse kasutamine on ettevõttele aga oluliselt kulukam kui 4 eurot. Maksimaalset sissenõudmiskulude piirmäära ületavaid kulusid on võlausaldajal aga keeruline tarbijalt sisse nõuda. Enamasti oleksid need kulud liiga väikesed, et oleks mõtet kohtu poole pöörduda. See aga tähendab, et osa mõistlikke võla sissenõudmiskulusid jääks sisuliselt võlausaldaja kanda.

Liiga väikesed sissenõudmiskulud võivad viia selleni, et ettevõtted hakkavad tarbijalt võlgnevusi sisse nõudma kohtu kaudu, mis ühelt poolt suurendaks kohtute töökoormust ning teisest küljest suureneksid kokkuvõttes ka tarbija kulud (näiteks inkassoteenuse kasutamise asemel esitatakse nõue kohtusse).

4. Kaubanduskoda ei toeta meeldetuletuskirja eest nõutava maksimaalse tasu suuruse kehtestamist. Juhime siinkohal tähelepanu asjaolule, et teatud juhtudel võib ettevõtte vajada võla sissenõudmiseks (nt meeldetuletuskirja koostamiseks) professionaali abi ning neid kulusid ei ole võimalik katta VTK-s väljatoodud piirmäärade (kuni 20 eurot) ulatuses. Meie hinnangul ei saa eeldada, et igas ettevõttes toimub meeldetuletuskirjade saatmine automaatselt teatud standardkirja alusel, mis viib alla meeldetuletuskirjade koostamise ja saatmise kulud. VTK kohaselt oleks võlausaldajal õigus nõuda tasu kuni kolme meeldetuletuskirja koostamise ja saatmise eest. Samas võib teatud juhtudel olla tasu küsimine põhjendatud ka neljanda või viienda kirja eest, näiteks olukorras, kus tarbija on kolmandale kirjale reageerinud ja osaliselt võla tasunud, kuid teatud osa on jäänud endiselt tasumata.

Kui peate meeldetuletuskirjade koostamise ja saatmise tasule maksimaalse tasu kehtestamist hädavajalikuks meetmeks kiirlaenuturu korrastamiseks, siis oleks meie hinnangul vaja tõsta ka VTK-s väljapakutud piirmäärasid.

Mööname, et teatud kiirlaenu ettevõtted võivad saata võlgnikele meeldetuletuskirju eesmärgiga saada täiendavat tulu/kasumit, kuid suurem osa ettevõttest nõuab ainult tegelike kulude hüvitamist ning ei soovi meeldetuletuskirja saatmise teel rikastuda. Oleme saanud liikmetelt ka tagasisidet, et nende strateegia on jätta osa sissenõudmiskulusid (sh meeldetuletuskirjade koostamise ja saatmise kulud) teadlikult enda kanda, hoides prioriteeti kliendisuhete jätkumisel. Soovitakse säästa lühiajalise võlgnevusega kliente sissenõudmiskuludest ja lisada kulude nõue üksnes pikaajaliselt tasumata ja suurematele nõuetele.

5. Kaubanduskoja hinnangul peaks ettevõtetele jääma õigus otsustada, milliste kululiikide eest ja mis summas nõuda võla menetlemisel tekkinud kulude hüvitamist. Loomulikult peaks ettevõtetel olema õigus nõuda ainult mõistlike kulude hüvitamist sissenõudmiskulude piirmäära ulatuses. Selline lahendus oleks lihtsam ning ettevõtetele ka vähem koormavam, sest nad ei peaks arvestama, milline on sissenõudmiskulude kogusumma ja meeldetuletuskirjade saatmise tasu vahele jääv summa. Oleme liikmetelt saanud ka tagasisidet, et kui ettevõttes toimub võla sissenõudmine automatiseeritult, siis tooks meeldetuletuskirjade saatmise kuludele piirmäärade kehtestamine ettevõtte jaoks kaasa kuluka IT-arenduse.

6. Kaubanduskoja liikmete arvamused lahknesid küsimuses, kas piirmäärade suurus peaks sõltuma põhivõla suurusel. Veidi üle poole vastanutest leidsid, et see peaks nii olema. Samas oli arvukalt ka ettevõtteid, kelle hinnangul peaks sissenõudmiskuludele kehtima üks piirmäär, sõltumata põhivõla suurusel.

7. Toetame VTK-s väljendatud põhimõtet, et kui tegelik kahju ületab kehtestatavat piirmäära, siis peaks ettevõtte olema õigus nõuda ka piirmäära ületavate mõistlike ja tõendatud kulude hüvitamist.

8. Kaubanduskoda pigem toetab tarbijakrediidilepingute korral sissenõudmiskulude kokkulepete keelustamist. Sellist piirangut toetasid eelkõige kiirlaenuandjad. Samas ettevõtted, kes pakuvad järelmaksu võimalust, olid sellisele muudatusele vastu. Ühe argumendina tõsteti esile asjaolu, et kui tarbija kasutab sideteenust ja on ostunud seadme järelmaksuga, siis esimese lepingu osas saab sõlmida kokkuleppe sissenõudmiskulude osas, teise puhul mitte.

Kokkuvõtvalt leiame, et riik peaks võtma kasutusele meetmeid kiirlaenuturu korrastamiseks. Oleme seisukohal, et ühe meetmena tuleks suurendada eelkõige tarbijate teadlikkust kehtivas õiguses ettenähtud võimalustest. Samuti võiks kaaluda järelevalve tõhustamist kiirlaenuandjate osas. Samas peaksid kõik kavandatavad muudatused olema põhjalikult

analüüsitud ning piisavalt tuleks ka selgitada, miks soovitakse ühte või teist muudatust kavandatud kujul ellu viia. Näiteks VTK-s ei ole piisavalt põhjendatud, miks soovitakse kehtestada just sellised sissenõudmiskulude suuruste piirmäärad nagu VTK-s kirjas. Samuti tuleb muudatuste tegemisel silmas pidada seda, et kavandatavad muudatused ei mõjutaks negatiivselt ettevõtteid, kes ei tegutse kiirlaenuturul. Lisaks soovitame analüüsida kiirlaenuturu korrastamiseks kavandatavaid meetmeid tervikliku paketina, mitte analüüsida iga meetme mõju eraldi.

Kaubanduskoda ei ole vastu sissenõudmiskuludele piirmäära kehtestamisele tarbijakrediidilepingute osas, kui piirmäärad oleksid kõrgemad kui VTK-s väljapakutud. Leiame, et VTK-s sisalduvate piirmäärade korral ei saaks suurem osa ettevõtetest nõuda võlgnikult mõistlike sissenõudmiskulude hüvitamist. Leiame, et ettevõtetel peaks jääma õigus ise otsustada, mis liiki ja kui suuri kulusid nad nõuavad võlgnikult sissenõudmiskulude hüvitamiseks kehtestatud piirmäära ulatuses.

Loodame, et peate võimalikuks meie poolt esitatud ettepanekutega arvestada. Vajadusel oleme nõus oma seisukohti täiendavalt selgitama.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Mait Palts

Peadirektor

Koostanud: Marko Udras Marko.Udras@koda.ee 6040070